

Nr 176.

Av herr **Petrén, Alfred**, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition om anvisande av medel till beredande av tvångsuppfostran åt minderåriga manliga förbrytare, m. m.

I proposition nr 338 angående anvisande av medel till beredande av tvångsuppfostran åt minderåriga förbrytare m. m. har Kungl. Maj:t bl. a. väckt förslag om provisorisk förflyttning av statens vårdanstalt för alkoholister, som för närvarande är förlagd till Venngarn i Stockholms län, till Salbohed i Västmanlands län och om förläggning tillsvärdare av en statens uppfostringsanstalt för minderåriga manliga förbrytare till Venngarn. Vad som härvid synes mig särskilt anmärkningsvärt är, att detta förslag framlagts för riksdagen trots det uppsiktsmyndighet över alkoholistanstalterna på det bestämdaste avstyrkt detsamma. Då detta socialstyrelsens avstyrkande utlåtande i den kungl. propositionen i fråga är refererat i ett ganska stympat skick, vill jag till frågans belysande här till en början in extenso återgiva detsamma i vad det berör alkoholistvården. Socialstyrelsen yttrar i ärendet följande:

»I det system, vars grundlinjer uppdrogos i lagen om behandling av alkoholister, ingick såsom ett väsentligt moment anstaltsvård, dels frivillig, dels påtvingad. Denna senare vårdform — tvångsinterneringen — skulle tillgodoses genom statsanstalter och så kallade erkända anstalter. Särskilt från lagrådets sida inskärptes statens ansvar för effektivt omhändertagande och ändamålsenlig vård åt de alkoholister, som komme att behandlas på tvångets väg. I enlighet härmed ansåg Kungl. Maj:t sig icke kunna låta lagen träda i kraft, med mindre åtminstone en för manliga alkoholister avsedd modern anstalt med relativt stor vårdkapacitet stod redo att för internering mottaga sådana alkoholister, som icke lämpligen kunde vårdas å erkända anstalter. Den betydelse för hela alkoholistvården, som tillerkändes statsanstalten, framträdde även däri, att en hel serie av utredningar befunnos nödiga, innan frågan om dess upprättande ansågs mogen att föreläggas riksdagen. I augusti 1916 stod emellertid statsanstalten å Venngarn färdig att börja sin verk-

samhet, som avsetts skola omfatta 100 vårdade. Såväl med avseende å anstaltsbyggnadernas utförande och inredning som i fråga om ledningens och vårdpersonalens organisation hade man sökt tillgodogöra sig bästa mönster från jämförliga inrättningar i in- och utlandet. Tack vare statsmakternas behjärtande av denna vårdfrågas betydelse ställdes erforderliga medel till förfogande, så att statsanstalten från början kunde anses i huvudsak mycket väl lämpad för sin uppgift. Under den hittills gångna tiden, som givetvis i åtskilliga avseenden måste betecknas såsom en försökstid, hava också samlats erfarenheter och gjorts framsteg, som varit ägnade att stärka förtroendet till alkoholistlagens verkningar och särskilt till statsanstaltens insatser i strävandena att motverka dryckenskapens skadliga följder.

Kristidens särskilda förhållanden hava emellertid även på detta område gjort sig gällande på ett sätt, som rubbat tidigare beräkningar. Vid lagens antagande hade man ansett sig böra befara, att stora svårigheter skulle möta för att tillgodose behovet av vårdplatser. När emellertid samtidigt med öppnandet av Vennngarnsanstalten lagen trädde i kraft, hade krigskrisen redan varit i tvenne år och i hög grad förändrat läget. Livsmedelssvårigheterna hade framtingat en efter hand allt mera skärpt ransonering av spritdryckena, vilken åtminstone till en början uppenbarligen ansågs komma att utöva ett mycket gynnsamt inflytande även på de grupper av individer, som utgöra alkoholistvårdens klientel. De samtidigt inträdde synnerligen gynnsamma ekonomiska konjunkturerna beredde goda arbetsförtjänster åt även personer av nu ifrågavarande slag; åtskilliga behövde till följd härav ej falla fattigvården till last och undginge härigenom interneringsrisken.

Av större betydelse torde emellertid hava varit, att kommuner och enskilda av olika skäl, men kanske framför allt på grund av obekantskap med lagens innebörd och möjligheter, icke vidtagit tillräckliga åtgärder för att förverkliga lagens syften. Socialstyrelsen saknar visserligen preciserade uppgifter härom, men anser sig emellertid kunna uttala, att endast inom ett jämförelsevis ringa antal kommuner hittills ifrågakommit någon ordnad verksamhet med ändamål att bringa lagen i verklig tillämpning. Icke ens i våra större städer hava särskilda nykterhetsnämnder överallt blivit tillsatta, och även där sådana finnas har en stark återhållsamhet kunnat förspörjas i fråga om tillgripandet av anstaltsvård, detta huvudsakligen på grund av obenägenhet att åtaga sig vederbörlig andel i kostnaderna för densamma. Det är mot bakgrunden av dessa alldeles särskilda omständigheter som man har att bedöma efterföljande uppgifter rörande anstaltsvården.

Antalet platser och vårdade å alkoholistanstalter i riket.

	Antal platser	Antal vårdade den		
		1/7 1917	1/1 1918	1/4 1918
<i>Statsanstalt.</i>				
Vennngarn	100	53	50	46
<i>Erkända anstalter.</i>				
Floda kolonierna:				
Vemdalen	35	—	1	1
Hästveda ¹⁾	12	2	2	—

¹⁾ Verksamheten nedlagd.

	Antal platser	Antal vårdade den		
		1/1 1917	1/1 1918	1/4 1918
Salbohed	30	8	9	12
Vintersbo	16	6	4	4
Gunnarskog (för kvinnor)	10	8	6	5
Eolshäll ²⁾	20	—	—	—
Lerjeholm ³⁾	27	—	—	—
<i>Enskilda anstalter.</i>				
Kurön	40	22	9	5
Rönneholm ⁴⁾	28	8	4	—
Berga ¹⁾	22	3	—	—
Gälegården ¹⁾	18	2	—	—
Sans Souci	17	4	1	1
Härnö	15	7	3	2
Håkanstorp	13	6	1	—
Björknäs	11	10	8	4

De nu anförda siffrorna kunde synas ge vid handen, att alkoholistanstalernas vårdkapacitet är långt större än behovet av vårdplatser. Av statsanstaltens 100 platser voro sålunda vid innevarande månads ingång 46 eller ej fullt hälften belagda. Vid de fyra i verksamhet varande erkända anstalterna (Vemdalen, Salbohed, Vintersbo och Gunnarskog) voro endast 22 av de 91 platserna belagda; och vid de fem i gång varande enskilda anstalterna (Kurön, Sans Souci, Härnö, Håkanstorp och Björknäs) med tillhoppa 96 platser funnos endast 12 vårdade. Med avseende härå bör till av början erinras, att de enskilda anstalterna icke kunna suppleras statsanstalt och erkända anstalter, då de icke kunna mottaga alkoholister, som enligt lagen skola interneras. De internerades antal uppgår för närvarande till 46 + 22 eller tillhoppa 68, medan antalet vårdplatser för dem utgör 191 eller — om Venn-garnsanstalten frånräknas och, i enlighet med en av de föreliggande alternativa planerna, Salbohed med dess nuvarande vårdkapacitet tages i anspråk såsom statsanstalt — endast 91 platser; vid ifrågasatt utvidgning av anstalten å Salbohed skulle ytterligare 30 eller 50 platser tillkomma. Anmärkas må vidare, att Göteborgs stads alkoholistanstalt å Lerjeholm nu står färdig att börja sin verksamhet såsom erkänd anstalt med 27 platser. Vissa utsikter lära även förefinnas för att anstalten å Björknäs skall söka erkännande såsom allmän.

Söker man emellertid bilda sig en närmare uppfattning om behovet under den närmaste framtiden av vårdplatser för internerade alkoholister, så bör vidare ihågkommas, att visserligen hela alkoholistvårdens aktivitet varit väsentligt nedsatt under kristiden, men att det dock är ovisst, huruvida någon egentlig minskning i antalet interneringsmässiga alkoholister verkligen inträtt. En antydning härom innebär redan den omständigheten, att antalet å allmän anstalt internerade företer en tämligen konstant siffra, under det att antalet å enskilda anstalter intagna i hög

¹⁾ Verksamheten nedlagd.

²⁾ Verksamheten ännu ej börjad; anstalten planeras för annat ändamål.

³⁾ Verksamheten ännu ej börjad.

⁴⁾ Anstalten delvis apterad till epileptikeranstalt.

grad reducerats. Statsanstalten och de erkända anstalterna kommo i verksamhet först mot slutet av år 1916 och i början av år 1917. Vid mitten av sistnämnda år utgjorde de internerades antal 77; den 1 januari innevarande år var motsvarande tal 72 och den 1 innevarande april 68. Oaktat spritrestriktionernas verkan i längden bort bliva starkare och bestämmelserna härom successivt blivit skärpta, har någon avsevärd minskning i de internerades antal icke inträtt under den tid av närmare $1\frac{3}{4}$ år, varunder interneringslagen varit i kraft. Att antalet i och för sig är litet, beror till huvudsaklig del på den förut anförda omständigheten, att endast ett fåtal kommuner på allvar tagit i tu med alkoholistvården. Det förtjänar med avseende härå omnämnas, att av cirka 180 hittills internerade personer icke mindre än närmare två tredjedelar därav tillhörde Stockholms stad, ett förhållande, som är desto mer anmärkningsvärt, som nykterhetsnämnden i Stockholm i själva verket låtit internera endast en mindre del av de personer, som kunde och borde interneras enligt lagen. Om också endast de större städerna upptog alkoholistvården och bedreve densamma enligt Stockholms föredöme, så skulle säkerligen redan härigenom det tillgängliga antalet vårdplatser bliva otillräckligt. Det torde också vara en ganska allmän erfarenhet att de nu gällande stränga spritrestriktionerna visserligen i hög grad begränsa den mera lojala konsumtionen, men att individer av mera elakartad alkoholisttyp använda all sin uppfinningsrikedom och alla tänkbara utvägar för att trots restriktionerna förskaffa sig sprit eller surrogat därför. Även om spritrestriktionerna skulle komma att ännu länge bibehållas i sin nuvarande form eller ytterligare skärpas, så kan med all sannolikhet förutses, att sådana individer som här avses i allt fall skola finna medel att tillfredsställa sin sprittörst, oftast kanske i än skadligare former än förut.

Tagas i betraktande bör även att, sedan interneringslagen nu någon tid varit i kraft, efter hand måste förekomma internering av recidivister. Då för sådana interneringstiden är längre, kommer sannolikt omsättningen att något minskas och beläggningen därigenom ökas.

I detta sammanhang må vidare framhållas, att innevarande års riksdag nyligen beslutat skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning, huruvida icke lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister lämpligen må utsträckas att omfatta jämväl åt dryckenskap hemfallen person, som upprepade gånger dömts till ansvar för fylleri, samt att lagutskottet i sitt utlåtande särskilt framhållit behovet av att utredning verkställes för utrönande av dels det antal personer, som genom en dylik utsträckning av lagens omfattning kan bliva i behov av anstaltsvård, dels möjligheten av att åt detta ökade antal bereda nödig anstaltsvård. En revision av lagen i nu antydd riktning får därför anses sannolik. Det är bekant, att den grupp av alkoholister, som härvid avses, är mycket talrik. Enligt sakkunnigas beräkning skulle antalet hithörande individer, som anses mogna för internering, endast i Stockholm uppgå till omkring ett 40-tal. Då dessa i allmänhet äro ständiga poliskunder och ofta svårbehandlade, torde de närmast lämpa sig för behandling å statsanstalt. Det är uppenbart, att enbart denna nya grupp skulle helt belägga alla nu tillgängliga anstaltsplatser, om de större städerna toge i tu med alkoholistvården med tillbörligt intresse. Då såsom ovan framhållits antalet å allmänna anstalter i enlighet med interneringslagen intagna, trots de till närheten av försäljningsförbud drivna restriktionerna i fråga om utskänkning och utminuterung av spritdrycker, bibehållit sig nära nog konstant, och då, enligt styrelsens mening, den huvudsakliga anledningen

till att icke en betydande stegring av antalet tvångsinternerade alkoholister redan inträffat är att söka i vederbörande kommunala organs obekantskap med lagen och deras därav föranledda överksamhet, måste man räkna med en framtida interneringsfrekvens å allmänna anstalter, som automatiskt kommer att stiga i samma mån som de kommunala myndigheternas intresse och aktivitet, med stigande kännedom om lagens innebörd och möjligheter, kommer att ökas, alldeles fransett den källa till ökad tillströmning till de allmänna alkoholistanstalterna som kommer att bli en följd av den ovan berörda utvidgningen av lagens tillämplighetsområde till även sådana kroniska alkoholmissbrukare, vilka upprepade gånger bötfällts för fylleri.

I fråga om upplysningsverksamheten beträffande interneringsförfarandet må nämnas, att svenska fattigvårdsförbundet nästlidna höst anordnade en konferens för behandling av aktuella alkoholistvårdsfrågor. Själv har styrelsen genom cirkulär den 10 mars 1918 hänvänt sig till nykterhetsnämnden (fattigvårdsnämnden) i rikets städer, köpingar och municipalsamhällen med begäran om en del upplysningar rörande den lokala alkoholistvårdens organisation och resultat med mera. Det vore styrelsens avsikt att med anledning av det sålunda införskaffade materialet — som med säkerhet kommer att bära vittne om beklagliga brister — på lämpligt sätt påvisa alkoholistvårdens betydelse och söka intressera för dess ordnande. Då emellertid sådan upplysningsverksamhet otvivelaktigt skulle leda till ökade anspråk på interneringsanstalternas vårdkapacitet, kan det ifrågasättas, huruvida styrelsen icke måste ställa sig passiv gent emot den nuvarande bristen på intresse från kommunernas sida, därest anstalternas vårdkapacitet skulle genom Venngarmsanstaltens disponerande för annat ändamål väsentligt nedsättas.

Nu berörda förslag synes emellertid även i andra avseenden ägnat att allvarligt skada alkoholistvårdens utveckling. Det har förut framhållits, att statsanstalten tillkom efter besvärliga förarbeten och stora kostnader, som ansågos nödvändiga för att tillgodogöra sig vunna erfarenheter och från början lyfta denna vårdverksamhet upp på den nivå, som erfordrades för att ernå goda resultat och vinna förtroende hos allmänheten. Det torde också få anses erkänt, att anstalten på ett mycket erkännansvärt sätt fyllt sin uppgift, om också under den hittillsvarande korta verksamhetstiden försöksstadiets svårigheter ännu ingalunda kunna anses helt övervunna. Den för hela vår alkoholistvård lovande utvecklingen skulle nu plötsligt avbrytas. Den nuvarande, i större stil planerade och rikligt utrustade anstalten skulle utbytas mot en mindre och i alla avseenden svagare anordnad, provisorisk sådan. Den kvalificerade personalen å anstalten skulle icke medfölja till den nya platsen, utan ersättas av en annan mindre erfaren. Den ifrågasatta förändringen måste sålunda anses medföra en sänkning i fråga om den nivå, till vilken man velat och efter många svårigheter även delvis lyckats höja alkoholistvården och vilken utgör en viktig förutsättning för att man så småningom skall kunna vinna allmänhetens och kommunernas aktiva medverkan för ett energiskt bekämpande av dryckenskapens skadeverkningar. Ett nedläggande av Venngarmsanstalten, som åtminstone i allmänhetens ögon utgjort den centrala stomme, omkring vilken den statsorganiserade alkoholistvården skulle växa upp, måste vidare komma att göra ett desorienterande intryck, varigenom de kommunala myndigheter, på vilkas åtgörande det ankommer att förverkliga de i alkoholistlagen givna möjligheterna att effektivt inskrida mot alkoholmissbrukare, bli ännu mera villrådiga och överksamma än hittills. Detta skulle emellertid tydligen innebära, att alkoholo-

listlagen för flertalet kommuner i vårt land skulle vara en död bokstav, i stället för det effektiva medel mot ett höggradigt samhällsont, som den genom sitt innehåll har alla förutsättningar att bliva.

Under sådana förhållanden måste enligt styrelsens uppfattning den ifrågasatta provisoriska förflyttningen av statsanstalten anses ur alkoholistvårdens synpunkt vara en högst betänkelig åtgärd.

I Venngarnsstyrelsens utlåtande den 10 innevarande april hava utgifterna för ett provisoriskt anordnande av en statens alkoholistanstalt vid Salbohed beräknats till den icke obetydliga summan av 184,000 kronor, vartill bör läggas det icke angivna belopp, som erfordras för att verkställa en förflyttning av de å Venngarnsanstalten intagna till Salbohed med mera. Då det i samtliga av olika myndigheter avgivna utlåtanden förutsättes, att såväl Venngarnsanstaltens apterande till uppfostringsanstalt som Salbohedsanstaltens anordnande till statsanstalt för alkoholister skola vara provisoriska åtgärder, synes det styrelsen böra tagas i övervägande, huvuvida icke dessa betydliga summor med bättre utbyte skulle kunna användas för vidtagande av provisoriska eller mera definitiva anordningar i anslutning till Bonaanstalten, vilka kunde bliva till bestående nytta för anstalten och varigenom enligt fattigvårds-kommitténs åsikt en ur alla synpunkter mera tillfredsställande lösning av frågan om ökning av platsantalet för till tvångsuppfosträn dömda minderåriga förbrytare skulle vinnas.

Att taga Venngarnsanstalten i anspråk såsom uppfostringsanstalt för minderåriga förbrytare synes sålunda icke böra över huvud taget ifrågasättas, med mindre det uppvisats, att fattigvårdslagstiftningskommitténs uppfattning i denna punkt är ohållbar samt att icke de av densamma föreslagna och antydda utvidgningarna kunna skyndsamt vidtagas och eventuellt utökas. Så vitt styrelsen kunnat finna, hava emellertid de mångahanda i ämnet verkställda utredningarna icke inriktats på eller närmare behandlat dessa grundläggande spörsmål, än mindre uppvisat omöjligheten av en lösning i den av fattigvårdslagstiftningskommittén angivna riktningen.

Enligt styrelsens uppfattning kunna därför tillräckliga skäl icke anses hava förebragts för vidtagande av en så säregen åtgärd som den statliga alkoholistvårdens avhysande från den för densamma särskilt anordnade anstalten för att därigenom bereda utvecklingsmöjligheter för annan om ock närbesläktad vårdverksamhet. Styrelsen har också uppvisat, att den föreslagna överflyttningen till Salbohed skulle skadligt beröra icke blott statsanstalten för alkoholistvård utan denna vård i dess helhet, enär den nuvarande statsanstalten intager en central och ledande ställning inom alkoholistvårdens område och en sänkning av statsanstaltens nivå samt minskning av dess vårdkapacitet omedelbart skulle menligt återverka på hela vårdområdet.

Efter att sålunda hava givit uttryck åt de principiella betänkligheter som det föreliggande förslaget måste väcka, vill styrelsen beröra en av de allmänna förutsättningarna för den ifrågasatta åtgärden, nämligen frågan om dess provisoriska eller mera definitiva karaktär. I samtliga utlåtanden i ärendet, av vilka styrelsen haft tillfälle taga del, förutsättes, att den föreslagna förflyttningen av statens alkoholistanstalt skulle vara av provisorisk natur och att sålunda alkoholistvården inom en tämligen nära framtid skulle återfå Venngarnsanstalten. Emellertid kan styrelsen icke underlåta att framhålla sin farhåga, att omständigheternas makt och framför

allt tvångsuppfostringsfrågans ytterligare utveckling kunna komma att av det avsedda provisoriet skapa en permanent anordning. Den i avvaktan på Bonaanstaltens utvidgning ännu icke i kraft trädde ändringen av lagen om tvångsuppfostran av minderåriga förbrytare innebär en avsevärd utvidgning av lagens tillämpningsområde. Vid sådant förhållande torde det på goda grunder kunna förväntas, att den nya lagens ikraftträdande kommer att så betydligt öka behovet av platser för till tvångsuppfostran dömda minderåriga förbrytare, att Bonaanstalten, trots den under tiden företagna utvidgningen, allt fortfarande kommer att bli otillräcklig. Skulle detta inträffa, lär det vara högst osannolikt, att den för tvångsuppfostran av minderåriga förbrytare i anspråk tagna Venngarnsanstalten skulle evakueras för att återgå till alkoholistvården.

Med den uppfattning om alkoholistvårdens framtida utveckling, som styrelsen ovan antytt, är det emellertid antagligt, att anspråken på statsanstalten inom en icke synnerligen avlägsen framtid komma att ökas i så hög grad, att den provisoriska anstalten vid Salbohed ej skulle finnas tillräcklig, varför det skulle bli nödvändigt att uppföra en ny statsanstalt för alkoholistvården. En dylik eventualitet synes icke tilltalande och måste på grund av dess planlöshet undvikas.

Men även om det här endast vore fråga om ett provisorium synes dock ur ren vårdsynpunkt fullgiltiga skäl icke kunna anses föreligga för att låta statens tvångsuppfostran av minderåriga förbrytare, om ock endast tillfälligtvis, undantränga statens alkoholistvård från Venngarn. I sådant avseende må framhållas, att de grundsatser, som böra vara vägledande vid handhavande av den inre regimen å en uppfostringsanstalt och å en statsanstalt för alkoholister, i stor utsträckning äro identiska, på grund av den stora släktskapen mellan de båda vårdformerna. De skäl, som av Bonastyrelsen anförts mot Salbohedsanstaltens lämplighet såsom tvångsuppfostringsanstalt för minderåriga förbrytare, äro därför i ungefär lika utsträckning gällande om samma anstalt såsom statsanstalt för alkoholister. Sålunda möta samma svårigheter för kostanskaffning, för beredande av sysselsättning, särskilt under vintern, för anordnande av hantverksutbildning, för lösande av belysningsfrågan, för anordnande av ökad bevakning på grund av anstaltens läge och ringa översiktlighet etc. Endast i ett avseende synes Salbohedsanstalten mindre lämplig såsom tvångsuppfostringsanstalt, nämligen på grund av frånvaron utav skollokaler. Denna olägenhet vidlåder emellertid i viss mån även Venngarnsanstalten och synes dessutom mer än uppvägas av den fördelen, att å Salbohed utan större svårighet kunna anordnas sådana sovlokaler enligt boxsystemet som hittills av de sakkunniga på hithörande område med synnerligen stor enhällighet ansetts vara den enda säkra anordningen för att åstadkomma en effektiv nattlig övervakning och förhindra att elever med osedliga och perversa böjelser komma i tillfälle att utöva ett skadligt inflytande på kamraterna (jämför fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkande över lagstiftningen rörande minderåriga förbrytare sid. 72—73). Dylika sovsalsanordningar kunna där emot på Venngarn icke utan större kostnader och ej heller utan avsevärd minskning av anstaltens platsutrymme åstadkommas, under det att skollokaler i allt fall utan svårighet torde kunna anordnas å Salbohed i samband med uppförande av en verkstadsbyggnad.

Enligt Venngarnsstyrelsens utredning skulle å Salbohedsanstalten kunna, genom påbyggnad av barackbyggnaden, beredas plats för ett 60-tal vårdade utöver det nuvarande antalet, omkring 20, så att anstalten utan nybyggnad av något logements-

hus skulle kunna lämna plats för 80 tvångsuppfostringselever eller alkoholister, under det att Venngarns anstalt rymmer 100 platser. Detta är emellertid, såvitt styrelsen kunnat finna, den enda obestridliga fördel som Venngarnsanstalten erbjuder framför Salbohedsanstalten, då det nu gäller att skyndsamt anskaffa ett stort antal platser för tvångsuppfostringselever. Men å andra sidan är det tydligt, att denna fördel ej är av så avgörande beskaffenhet, att den kan anses uppväga de många och stora olägenheterna för alkoholistvården som en förläggning av statsanstalten till Salbohed skulle medföra, i synnerhet som detta underskott i platser mycket snart skulle kunna utfyllas genom att uppföra en ny provisorisk logementsbyggnad av trä. Styrelsen finner det ock anmärkningsvärt att, då tidsförhållandena kräva ett provisoriskt arrangemang för en viss statens vårdform, man söker överflytta alla de nackdelar, som följa av detta provisorium, på ett annat vårdområde och lägga ansvaret för att dessa nackdelar bli så litet kännbara som möjligt på målsmännen för den senare vårdformen.

På grund av vad ovan anförts, måste socialstyrelsen, i likhet med Venngarnsstyrelsen, bestämt avråda från genomförande av det framställda förslaget att förflytta statens alkoholistanstalt från Venngarn till Salbohed.»

Här må även citeras slutorden uti det av Venngarnsstyrelsen den 10 april 1918 avgivna yttrandet, då desamma icke äro återgivna uti den kungl. propositionen. Yttrandet i fråga avslutas med följande uttalande:

»Slutligen vill styrelsen ej underlåta att än en gång framhålla vanskligheten av det provisorium, som ett genomförande av föreliggande förslag skulle medföra för alkoholistvården. Då, enligt vad styrelsen kunnat förstå, det icke torde vara meningen, att den vid Venngarn nu anställda personalen skulle medfölja vid en eventuell förflyttning till Salbohed, säger det sig självt, att de befarade olägenheterna skulle bli ännu större. Styrelsen anser sig därför såsom representant för alkoholistvården böra begagna tillfället att allvarligt avråda från statsanstaltens förflyttning.»

Som synes avråda båda de i ärendet hörda i fråga om alkoholistvård sakkunniga myndigheterna från en förflyttning av statens alkoholistanstalt från Venngarn. Framläggandet av Kungl. Maj:ts förslag härom motiveras därmed, att det icke visat sig behov av så stort antal platser för internerade alkoholister som man beräknat. Som socialstyrelsen i sitt yttrande framhållit, har emellertid antalet internerade alkoholister minskat ytterst obetydligt under den tid, som nuvarande strängare spritrestriktioner varit gällande, i det de internerade alkoholisterna till antalet utgjorde i mitten av förra året 77, vid förra årets slut 72 och den 1 april innevarande år 68. Vad särskilt statsanstalten å Venngarn beträffar, har antalet å densamma intagna hållit sig tämligen stationärt under sista året, ibland något över ibland något under 50-talet. Till belysande av omfånget av Venngarnsanstaltens verksamhet anföres här

en tablå, som anger antalet för varje månad nyintagna, utskrivna och återintagna samt antalet vid varje månads slut närvarande:

		Antalet å Venngarns alkoholistanstalt			Vid månadens slut närvarande ¹⁾
under		nyintagna	utskrivna	återintagna	
oktober	1916.....	5	—	—	5
november	»	10	—	—	15
december	»	13	—	—	28
januari	1917.....	9	—	—	37
februari	»	7	1	—	43
mars	»	10	—	—	53
april	»	7	11	—	49
maj	»	7	3	—	53
juni	»	11	10	2	56
juli	»	4	3	—	57
augusti	»	4	13	2	50
september	»	5	9	3	49
oktober	»	3	4	1	49
november	»	8	4	3	56
december	»	4	8	1	53
januari	1918.....	5	7	1	52
februari	»	4	6	—	50
mars	»	3	5	2	50
april	»	5	12	1	44

Som synes har antalet nyintagna efter det första halvåret, då tillströmningen helt naturligt var större — så anmälde fattigvårdsstyrelserna i Stockholms stads olika distrikt omedelbart efter det interneringslagen trätt i kraft samtliga fall, där lämnat fattigvårdsunderstöd kunde anses hava förorsakats av alkoholmissbruk — varit tämligen jämnt fördelat på de olika månaderna och efter juni 1917 har endast en månad haft att uppvisa större antal nyintagna än sistlidne månad (april). Därvid kan det vara av särskilt intresse att nämna, att medan under förra året cirka två tredjedelar av de intagna tillhörde Stockholms stad, hava av de

¹⁾ Häri äro inräknade även de, som äro överflyttade till sjukhus (för närvarande 3 å hospital) eller annan inrättning (för närvarande 1 å fängelse), men fortfarande lyda under interneringslagen.

under detta år intagna fullt hälften kommit från andra samhällen. Denna ändring i proportionen mellan i Stockholm hemmahörande och å annan ort bosatta vittnar ju om, att lagen i fråga börjat bliva mera känd ute i landet. Då socialstyrelsen framhållit, att i mån som detta blir fallet, antalet internerade alkoholister nog torde komma att ökas, synes mig denna synpunkt vara värd allt beaktande.

Det finnes emellertid ytterligare ett par likaledes av socialstyrelsen påpekade omständigheter, som böra mana till betänksamhet gentemot förslag att minska antalet för internerade alkoholister tillgängliga platser. Den ena av dessa omständigheter är, att man för *framtiden icke kan räkna med lika kort medelvärdetid å statsanstalten, som under den gångna tiden*. Som av ovanstående tablå framgår, började utskrivningar i stor utsträckning att äga rum redan cirka ett halvår efter det densamma öppnats. Skulle de å Venngarn intagna kvarhållits hela den i fråga om första intagningen enligt lagen gällande maximitiden, 1 år — vilken värdetid de enskilda alkoholistanstalterna hittills i allmänhet betraktat som minimum — skulle anstalten ha varit fylld alltsedan sistlidne oktober. I flertalet fall har anstaltens styrelse emellertid, med hänsyn till lagens föreskrifter om efterföljande övervakning, ansett sig kunna besluta utskrivning redan inom ett halvår, då lämplig plats eller sysselsättning kunnat anskaffas, ett arbete, varpå anstaltens föreståndare nedlagt ett stort och förtjänstfullt arbete.¹⁾ Så vitt man hittills kunnat döma, har resultatet av anstaltsbehandlingen också varit gott i mer än hälften av de å Venngarn intagna fallen. Emellertid har man ju alltid att räkna med en del oförbätterliga alkoholister. Som av ovanstående tablå framgår, hava hittills 16 av de från Venngarn utskrivna blivit återintagna. För dessa blir emellertid anstaltsvistelsen denna gång icke mer än 6 månader, då detta enligt 21 § i interneringslagen är den tid en person kan kvarhållas, då han återtagits därför att han under övervakningstiden brutit mot de vid utskrivningen föreskrivna villkoren. Den, som efter denna sex månaders tvångsinternering på grund av återfall i dryckenskap ånyo blir dömd till intagning å alkoholistanstalt, kan däremot sedan kvarhållas intill 2 år. I mån som de oförbätterliga alkoholisterna hinna bli intagna enligt denna bestämmelse — vilket ännu icke hunnit ske i något enda fall — kommer givetvis medeltiden för tvångsinternering att ökas, med resultat att de samtidigt internerades antal också blir större.

¹⁾ En närmare redogörelse för verksamheten vid Venngarns alkoholistanstalt finnes uti en av mig som nr 19 av Sv. fattigvårdsförhållandes skrifterserie publicerad broschyr: Om alkoholistvård.

Den andra av socialstyrelsen påpekade omständigheten, som talar emot att minska antalet platser å statsanstalten för alkoholister, är riksdagens begäran om utredning angående interneringslagens utsträckning till sådana åt dryckenskap hemfallna, som upprepade gånger blivit dömda för fylleri. Av dylika individer finnas nämligen alltjämt åtskilliga i våra större städer — socialstyrelsen uppskattar dem enbart i Stockholm till ett 40-tal — och är därvid att märka, att just dylika »fyllerister» ofta tillhöra den kategori, för vilken endast en statsanstalt och en statsanstalt med nödiga resurser lämpar sig. Man torde alltså inom en snar framtid ha att räkna med behov av större antal platser för tvångsinternerade alkoholister än det, som hittills givit sig tillkänna.

Emellertid skulle man för den allra närmaste tiden givetvis kunna reda sig med en mindre statsanstalt för alkoholister än Venngarn. Dock synes det mig betänkligt att minska statsanstaltens platsantal så väsentligt som Kungl. Maj:ts förslag innebär, enligt vilket det ju för återstoden av detta och hela nästa år beräknas allenast 35 platser å densamma. *En statsanstalt för alkoholister måste nämligen bliva mera svårskött, ju mindre densamma är*, då följderna av att platsantalet är mera begränsat blir den, att de här intagna i större utsträckning komma att utgöras av sådana mera svårbehandlade fall, för vilka statsanstalten enligt det för Venngarn utfärdade reglementet *i första hand* är avsedd. Att Venngarn kunnat mottaga såväl andra tvångsinternerade som frivilligt internerade har varit till stor fördel för anstaltens verksamhet och otvivelaktigt bidragit till de gynnsamma resultaten av densamma, ty det ligger dock i sakens natur att ju större del av de på en alkoholistanstalt intagna höra till kategorien av mera svårbehandlade, desto ogynnsammare skall resultatet av anstaltens verksamhet ställa sig. Särskilt bliva svårigheterna för en statsanstalt, som måste mottaga övervägande svårbehandlade fall, stora, därest densamma saknar för en sådan uppgift nödiga resurser. Av de under Venngarns hittillsvarande verksamhet därstädes tvångsinternerade alkoholisterna hava åtskilliga — utan att kunna räknas till de sinnessjukas kategori — företett en viss grad av abnormitet, såsom en starkt framträdande misstänksamhet, bristande sinnessjämnvikt med svårt lynne o. s. v. I allmänhet lämpa sig dylika individer icke för att ligga å gemensam sovsal utan behöva nattetid sitt ensamma rum. Tack vare den omständigheten att Venngarn å varje avdelning har några enkelrum, så att de mera ömtåliga och lättretliga bland de här intagna kunnat få sin sovplats i sådant, har ifrågavarande kategori icke berett anstalten allt för stora vanskligheter, om det ock

visat sig, att det från många synpunkter kunnat vara fördelaktigt, om man haft en särskild avdelning för dessa, som äro till en viss grad abnormalt fast icke i så hög grad, att överflyttning till hospital kunnat ifrågasättas.¹⁾ Vida svårare skulle det emellertid bliva att sköta dylika individer i den statsanstalt, som Kungl. Maj:t nu föreslår genom att för ändamålet aptera *den s. k. sjukhusbyggnaden å Salbohed*, då det på grund av *bristen på enkelrum* enligt den föreslagna inredningen icke skulle låta sig göra att i tillräcklig utsträckning nattetid separera sådana, som icke lämpa sig för gemensam sovsal. Skall Salbohed tagas i anspråk som statsanstalt för alkoholister, torde det därför vara nödigt att riksdagen beviljar medel för inredande av den stora baracken till bostad för de å anstalten intagna. Då härmed platsantalet bleve avsevärt större än om man nöjde sig med sjukhusbyggnaden för ändamålet, skulle därigenom ock vinnas, att de mera svårbehandlade fallen icke komme att utgöra en så stor del i förhållande till de mera beskedliga och lätthanterliga, en omständighet, som ock skulle bidraga att väsentligen underlätta anstaltens verksamhet.

Då det alltså enligt mitt förmenande — därest Salbohed skall tagas i anspråk som statsanstalt för något av här ifrågavarande ändamål — *under alla förhållanden blir nödvändigt att iordningställa den stora baracken*, kan det väl ifrågasättas, om det icke vore mera ändamålsenligt att under det provisorium det här gäller använda Salbohed för minderåriga förbrytare, då härigenom endast *en* vårdform komme att lida av ett dåligt provisorium, medan detta bleve fallet med två vårdformer, därest statens alkoholistanstalt skulle flyttas till Salbohed. Ty att en sådan flyttning skulle innebära en betydlig försämring av den statliga alkoholistvården, är uppenbart, då man tar i betraktande det förträffliga läge Venngarn har, dess för den nuvarande uppgiften lämpliga inredning och den goda ledning den erhållit. Vad läget beträffar, har Venngarn den stora fördelen att hela trakten närmast omkring anstalten, som bebos av egenomens torpare, genom med dessa uppgjorda kontrakt är fullkomligt »torrlagd» från alla slag av rusdrycker, medan dylik kontroll ej kan utövas å dem, som bo kring Salbohed, genom vars område går en allmän landsväg, vid vilken ligger (delvis på området) en hel liten by och längs vars ena gräns ligger en hel rad av små bondgårdar. Som

¹⁾ Närmare redogörelse härför finnes i den årsberättelse för verksamheten vid Venngarn under år 1917, vilken nu är under tryckning och som väl snart blir tillgänglig för riksdagens ledamöter.

bekant ha också de för utredning av frågan om statsåtgärder för alkoholistvård på sin tid tillkallade sakkunniga i sitt den 12 september 1913 avgivna betänkande icke ansett sig kunna föreslå, att statsanstalten för alkoholister förlades till Salbohed, ett uppslag, som av dem särskilt prövades. Härom yttra de nämligen (sid. 31 i betänkandet) bland annat följande:

»Kommitterade hava vid sina undersökningar kommit till den slutsatsen, att lägerplatsen Salbohed skulle för en rimlig kostnad, väsentligen understigande den för en nyanläggning, kunna tillbyggas, omändras och repareras, så att den bleve användbar såsom anstalt för alkoholister. Kommitterade hava dock ej ansett sig kunna föreslå Salbohed såsom den första statsanstalten i vårt land. Vid en sådan måste särskilda hänsyn tagas till anordningar för mottagandet av en del svårhanterliga och farliga patienter, som behöva noggrant efterses och övervakas. En sådan noggrann övervakning åter erfordrar, att anstalten är någorlunda koncentrerad och från början planerad med tanke därpå.»

Nu kan det ju möjligen invändas, att Salbohed dock blivit godkänd som allmän alkoholistanstalt. Emellertid är det dock *en väsentlig skillnad på en s. k. erkänd alkoholistanstalt och statens alkoholistanstalt*. Först och främst är den erkända alkoholistanstalten, enligt det för dylika utfärdade normalreglementet, icke skyldig att mottaga tvångsinternerade å mer än en viss del av sina platser (exempelvis hälften), medan resten får reserveras för frivilligt internerade. Därefter är att märka, att statsanstalten framför allt skall mottaga just sådana tvångsinternerade, som icke lämpligen kunna omhänderhavas på de erkända anstalterna. Att vid sådant förhållande det måste ställas vida större pretentioner såväl beträffande läge som inredning, när fråga är om en statsanstalt för alkoholister än när det gäller en s. k. erkänd anstalt, ligger ju i sakens natur.

Även som provisorisk anstalt för minderåriga förbrytare har Salbohed emellertid blivit utdömd av styrelsen för Bonaanstalten, därvid socialstyrelsen dock gjort den riktiga anmärkningen, att flera av de skäl, Bonastyrelsen åberopar sig på, även tala mot Salboheds användande som statsanstalt för alkoholister. Att icke heller Venngarnsanstalten med dess nuvarande inredning av Bonastyrelsen anses fullt lämplig som anstalt för minderåriga förbrytare framgår emellertid av dess den 26 mars 1918 avgivna yttrande, däri de säga, att »ett försök borde göras att *tillsvidare* undvika införandet av boxsystemet för elevernas separation nattetid, då detta skulle medföra avsevärd kostnad» (refererat å sid. 74 i den kungl. propositionen). Skall Bonaanstalten erhålla ett annex med

huvudsakligast gemensamma sovsalar, är det naturligtvis lämpligare att detta annex blir beläget i närheten av moderanstalten, så att utbyte av elever med denna vid behov lätt kan äga rum.

Av alla de förslag, som i den kungl. propositionen avhandlas, synes mig därför *Medeviprojektet vara det mest rationella*. Enligt de lämnade upplysningarna skulle till Medevi säteri, som är beläget endast 8 km. från Bona, genast provisoriskt kunna förläggas omkring 40 elever och efter omändringar och tillbyggnad, som beräknats belöpa sig å sammanlagt 70,000 kronor, skulle platsantalet här definitivt kunna bli 60. Detta projekt har emellertid av departementschefen övergivits, emedan egendomen i inköp skulle betinga ett pris, som med 131,000 kronor överstege det värde, som av domänstyrelsen åsatts densamma. Det synes mig dock som man härvid även måste taga i betraktande den fördel, som staten erhöle genom en sådan överbetalning av denna egendom. Om man bortser från den del av inköpspriset, som motsvarar det av domänstyrelsen åsatta värdet å egendomen, och icke heller tager i betraktande det belopp, som jordbrukets övertagande (inköp av inventarier, kreatur o. s. v.) skulle betinga — utgifter, som ju i själva verket endast äro en kapitalplacering — så skulle (jämför sid. 49 i den kungl. propositionen) genom Medeviprojektets realiserande 60 nya platser för minderåriga förbrytare jämte härför nödiga personalbostäder erhållas för en summa av 226,000 kronor, motsvarande 3,766 kronor 66 öre per plats. *Dessa platser skulle således bliva vida billigare än de, som erhållas genom de nybyggnader, till vilka anslag begärts uti här ifrågavarande kungl. proposition.* Enligt denna skulle utvidgningen i fråga, genom vilken 88 nya platser skulle erhållas, om även kostnaden för i samband härmed behöfliga nya personalbostäder medräknas, betinga en kostnad av sammanlagt 651,150 kronor, motsvarande 8,012 kronor 50 öre per plats. Vid sådant förhållande kan jag icke finna annat, än att det för staten vore vida fördelaktigare att inköpa Medevi-säteriet för anordnande därstädes av 60 elevplatser, än att giva ut rätt avsevärda summor för ett kortare provisorium (för den ena eller andra vårdformen) å Salbohed, vilket provisoriums ersättande med en definitiv ordning ju måste kräva nya, betydande anslag för antingen ytterligare utvidgning av Bonaanstalten eller anordnande av helt ny anstalt för minderåriga förbrytare, därvid de på så sätt tillkomna platserna säkerligen icke skulle bli billigare än de, som nu kunna erhållas genom Medeviprojektets realiserande. I den till innevarande års riksdag avlätna statsverkspropositionen har man vid beräknande av anslag till driftkostnaderna för Bonaanstalten också utgått

ifrån att en utvidgning av denna anstalt skulle komma till stånd redan till nästa år.

Av skäl som här blivit anförda, får jag sålunda vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts framställning om förflyttning av statsanstalten för alkoholister och — i stället för att bevilja de anslag som i samband härmed begärts — ville dels bevilja de för inköp av Medevi säteri nödiga medlen och dels till Bonaanstaltens driftkostnader bevilja det anslag, som i den till innevarande års riksdag avlåtna statsverkspropositionen begärts.

Stockholm den 6 maj 1918.

Alfred Petré.